

ieder benadeling van het arbeidsproces en ieder optreden dat de voorziening in gevaar brengt, wordt gestraft met de dood of zware vrijheidsstraffen.' Maar ziet: op zondagavond 17 september gaf de Nederlandse regering via de Londense radio 'naar aanleiding van een uit Nederland ontvangen vraag' (een openlijk onderstrepen van het bestaan van geheime contacten) 'en na overleg met het Opperbevel' (het Geallieerde!) 'instructie . . . tot een algemene staking van het spoorwegpersoneel, teneinde het vijandelijk vervoer . . . zoveel mogelijk te beletten', en daags daarna, op maandag, waren er grote delen van het land, met name ook in het westen, waar de stations verlaten waren en geen trein meer reed. Ingrijpen op aanzienlijke schaal tegen de duizenden stakers was de bezetter onmogelijk – hij kon slechts pogen om, met verzwijging van de onmiddellijke nadelen welke voor de *Wehrmacht* voortvloeiden uit het wegvallen van de treintransporten naar de frontgebieden, er op te wijzen dat een spoorwegstaking de voedselvoorziening van het Nederlandse volk in gevaar kon brengen. Dittmar, de perschef van het *Reichskommisariat*, gaf op maandag het (van het begin der bezetting af volledig gelijkgeschakelde) Algemeen Nederlands Persbureau opdracht, de hoofdredacties van de nog verschijnende dagbladen het volgende telexbericht te doen toekomen¹:

'De perschef van de Rijkscommissaris deelt mee:

De bladen worden verzocht, in de eerstvolgende editie een beschouwing te schrijven over de spoorwegstaking in de geest van hetgeen hier volgt:

Stilstand van de spoorwegen betekent stilstand van het levensmiddelenvervoer. *Niet* voor de bezettingstroepen; die beschikken over genoeg middelen om zich van het nodige te voorzien. Spoorwegstaking betekent echter voor het eigen volk gebrek als het even langer duurt en hongersnood als zij aanhoudt.'

Dittmars verzoek werd slechts door *Het Nationale Dagblad*, het dagblad van de NSB, ingewilligd, ten dele ook door de *Nieuwe Rotterdamse Courant* waarin de hoofdredacteur, mr. J. Huijts, Völckers aan het woord liet – de hoofdredacteurs van de overige bladen legden het naast zich neer. Algemeen werd op die maandag verwacht dat de grote Geallieerde luchtlandingen van de vorige dag tot een snelle bevrijding van heel Nederland zouden leiden – de betrokken hoofdredacteurs beseften dat het hun extra zwaar kon worden aangerekend als zij steun verleenden

¹ Tekst in Hirschfelds verslag d.d. 25 sept. 1944: 'Bespreking met de heer von der Wense op 22 sept. 1944', p. 10 (Collectie-Hirschfeld (RvO)).